

relationerne mellem forskellige niveauer i politiske systemer, som behandles i kapitel 9 om "Polyarchy, Pluralism, and Scale", der er en i *Scandinavian Political Studies* optrykt Stein Rokkan forelæsning holdt i Bergen 1984. Pluralisme er ligeledes et centralt fænomen for Dahl. Det behandles blandt andet i bogens afsluttende kapitel, hvis første version er et IPSA-papir fra 1976. Det fremhæver på den ene side pluralismens uundgåelighed og nødvendighed og på den anden side de mere ubehagelige konsekvenser, den kan medføre i henseende til fastfrysning af politisk ulighed. Denne problematik er fremstillet udførligere i *Dilemmas of Pluralist Democracy* fra 1982.

Endelig fremhæver Dahl i introduktionen, at bogen ikke behandler det problem, der består i, at økonomien i vore dage overskrider de politiske systemers grænser og derfor kan undergrave folkenes selvbestemmelsesret. Det er et problem, som må behandles "...if we are to have an acceptable vision of political and economic alternatives for the twenty-first century" (s. 21).

Bogen giver kort sagt et godt indtryk af de mange og vigtige demokratiske problemer, der har optaget Dahl lige siden han arbejdede på sin Ph.D. afhandling i 1939/40. Den viser også Dahl som forsker i stadig udvikling. Han har altid noget vigtigt at sige. Man må glæde sig over, at Dahl er en af de tre internationalt fremtrædende samfundsforskere, der deltager i Institut for Statskundskabs åbne symposium i slutningen af januar 1987 om deltagelses- og styringsproblemer i moderne demokratiske samfund.

Erik Damgaard

Carsten Svane Hansen og Thorkil Green Nielsen, *De Tolv. Grundbog om EF*, Herning: Systime, 1986, 224 s., 78,00 kr.

Forfatterne erklærede målsætning er at analysere EF ud fra et "helhedsperspektiv" og derved tilvejebringe grundlag for fortrinsvis gymnasiasters, HF-studerendes og seminaristers selvstændige stillingtagen og vurdering.

Helhedsperspektiv forstås som inddragelse af økonomiske, politiske, geografiske, historiske og sociale forhold. Teksten veksler mellem faktuelle redegørelser og teori-gennemgang, og forfatterne søger at inddrage både regionale, nationale og internationale forhold. Bogen er rig på umiddelbart forståelige figurer og relevant tabelmateriale.

Svane Hansen og Green Nielsen vil således det hele, og det på 224 sider. Makkerparret scient. pol. og journalist er en begavet konstellation, når målet er en fagligt fuld forsvarlig og samtidig læselig bog. Forsøget er næsten lykkedes. Men bogen ville have haft godt af endnu en tur gennem skrivemaskinen. Derved kunne forfatterne have fået ram på nogle fejl og upræcisheder, i højere grad have afstemt kapitlerne efter hinanden og ikke mindst fået integreret omtalen af EF-pakken i de relevante afsnit, i stedet for nu hvor pakke-diskussionen virker påklistret.

Bogens to første kapitler er ikke så gode som resten. I det første introduceres den historiske baggrund for EFs dannelse. Afsnittet er så kort, at det uvægerligt resulterer i store udeladelser. Den forudsætningsløse læser, som man henvender sig til, lades alvorligt i stikken, fordi EFs økonomiske aspekter bogen igennem kraftigt dominerer

relationerne mellem forskellige niveauer i politiske systemer, som behandles i kapitel 9 om "Polyarchy, Pluralism, and Scale", der er en i *Scandinavian Political Studies* optrykt Stein Rokkan forelæsning holdt i Bergen 1984. Pluralisme er ligeledes et centralt fænomen for Dahl. Det behandles blandt andet i bogens afsluttende kapitel, hvis første version er et IPSA-papir fra 1976. Det fremhæver på den ene side pluralismens uundgåelighed og nødvendighed og på den anden side de mere ubehagelige konsekvenser, den kan medføre i henseende til fastfrysning af politisk ulighed. Denne problematik er fremstillet udførligere i *Dilemmas of Pluralist Democracy* fra 1982.

Endelig fremhæver Dahl i introduktionen, at bogen ikke behandler det problem, der består i, at økonomien i vore dage overskrider de politiske systemers grænser og derfor kan undergrave folkenes selvbestemmelsesret. Det er et problem, som må behandles "...if we are to have an acceptable vision of political and economic alternatives for the twenty-first century" (s. 21).

Bogen giver kort sagt et godt indtryk af de mange og vigtige demokratiske problemer, der har optaget Dahl lige siden han arbejdede på sin Ph.D. afhandling i 1939/40. Den viser også Dahl som forsker i stadig udvikling. Han har altid noget vigtigt at sige. Man må glæde sig over, at Dahl er en af de tre internationalt fremtrædende samfundsforskere, der deltager i Institut for Statskundskabs åbne symposium i slutningen af januar 1987 om deltagelses- og styringsproblemer i moderne demokratiske samfund.

Erik Damgaard

Carsten Svane Hansen og Thorkil Green Nielsen, *De Tolv. Grundbog om EF*, Herning: Systime, 1986, 224 s., 78,00 kr.

Forfatterne erklærede målsætning er at analysere EF ud fra et "helhedsperspektiv" og derved tilvejebringe grundlag for fortrinsvis gymnasiasters, HF-studerendes og seminaristers selvstændige stillingtagen og vurdering.

Helhedsperspektiv forstås som inddragelse af økonomiske, politiske, geografiske, historiske og sociale forhold. Teksten veksler mellem faktuelle redegørelser og teori-gennemgang, og forfatterne søger at inddrage både regionale, nationale og internationale forhold. Bogen er rig på umiddelbart forståelige figurer og relevant tabelmateriale.

Svane Hansen og Green Nielsen vil således det hele, og det på 224 sider. Makkerparret scient. pol. og journalist er en begavet konstellation, når målet er en fagligt fuld forsvarlig og samtidig læselig bog. Forsøget er næsten lykkedes. Men bogen ville have haft godt af endnu en tur gennem skrivemaskinen. Derved kunne forfatterne have fået ram på nogle fejl og upræcisheder, i højere grad have afstemt kapitlerne efter hinanden og ikke mindst fået integreret omtalen af EF-pakken i de relevante afsnit, i stedet for nu hvor pakke-diskussionen virker påklistret.

Bogens to første kapitler er ikke så gode som resten. I det første introduceres den historiske baggrund for EFs dannelse. Afsnittet er så kort, at det uvægerligt resulterer i store udeladelser. Den forudsætningsløse læser, som man henvender sig til, lades alvorligt i stikken, fordi EFs økonomiske aspekter bogen igennem kraftigt dominerer

de sikkerhedspolitiske. Forfatterne får ikke klart frem, at det for den tids politikere var afgørende at skabe et sikkerhedssystem, der umuliggjorde endnu en krig mellem de tre vesteuropæiske stormagter, og få gengivet Vesttyskland en politisk position i bedre overensstemmelse med landets økonomiske, vel at mærke på en sådan måde, at sejrherrene og de følsomme nabolande kunne leve med det. Svane Hansen og Green Nielsen betoner, at USA havde brug for et stærkt og stabilt Vesteuropa i den kolde krigs dage, men går let henover, at USA har haft en stærk interesse i effektivt at forebygge for tredje gang at blive indfanget i et europæisk opgør.

EFs kombination af overnationale organer og samarbejde på økonomiske felter af stor forsvarsmæssig betydning tilgodeså disse sikkerhedspolitiske interesser. Det er en fundamental svaghed ved *De Tolv*, at dette aspekt ved samarbejdet er så underspillet i analysen, der i bogen først og sidst centrerer om økonomiske konsekvenser af samarbejdet, og heraf afledte politiske ditto. Det historiske perspektiv skrider lidt, og det forbigår forfatterne, at EFs måske største fortjeneste består i, at Vesttyskland, Frankrig og Storbritannien hver dag må høre på hinanden og finde sig i, at de små lande snakker med. Nogle af de samme tanker kom til udtryk i professor Erik Rasmussens afskedsforelæsning, da han beskrev, hvordan hans politiske interesse vakttes i de spændte mellemkrigsår, og det konkluderes på baggrund af den erfaring: "Det er, sagt i parentes, nok den egentligste grund til at jeg finder den nutidige EF-modstand så forunderlig bagstræberisk."

Kapitel to er en lyn og torden-gennemgang af de øvrige elleve medlemslandes karakteristika. Her introduceres en model af det politiske system (Bachrach og Baratz), der vitterligt kaster lys over afgørende forskelle mellem landene. Desværre er afsnittene om de enkelte lande lovligt korte, og vel at mærke alt for korte når forordet lægger op til, at de kan bruges til en "grundig analyse". Vesttyskland er således overstået på tre sider. Samtidig udnyttes den introducerede model ikke konsekvent. De begrænsede fysiske rammer kan undskylde håndfastheden i analyserne, men ikke de for mange småfejl.

Det er ikke heldigt at vise en tabel over Hollands udenrigshandel uden at beskrive landets omfattende reeksport. Det er ikke korrekt, at den belgiske konge er uden politisk indflydelse. Havde han været det, ville den nuværende belgiske regering have set anderledes ud. Også andre steder kniber det med grundigheden. Kommissionen bliver i en figur udstyret med 12 kommissærer (s. 78), men det rigtige tal – 17 – optræder i teksten. En, formentlig sproglig, lapsus får introduceret Holland som en betydelig vinproducent (s. 110). Endelig virker det af og til, som om forfatterne er ude i personligt ærinde, for eksempel s. 32, hvor man på otte linjer får placeret de liberale partier til højre for de konservative "ud fra socio-økonomiske kriterier", hvilket blandt andet resulterer i den tvivlsomme fornøjelse at se Vesttysklands Frie Demokrater placeret til højre for CSU! (s. 51).

De to første kapitler skæmmer de mange fremragende afsnit i de øvrige seks. Disse indeholder gennemgange af EFs organisation og politikker, samt teorier til belysning af samme. Til trods for arbejdets kompilatoriske karakter er resultatet ofte imponerende. Særligt teoriafsnittene udmærker sig ved den ene prægnante gennemgang efter den anden, samtidig med at sten på sten bliver vendt. Analyserne af det fælles marked, økonomisk integrationsteori, landenes økonomiske handlefrihed og valutasamarbejdet er præget af indsigt og overblik. Den lille analyse af den fælles landbrugspolitik

er en overbevisende introduktion. Det komplicerede system, dets baggrund og dets virkninger beskrives klart og fyndigt.

Blot er der igen tendenser at spore. Det ene advarselsflag efter det andet hejses, mens der er længere mellem mere positive perspektiver og forklaringer på svaghederne. For eksempel argumenteres der solidt for, at EØF-traktaten er til stor fordel for de transnationale selskaber, mens det ikke rigtig kommer frem, at EF-samarbejdet til gengæld gør det sværere for de store selskaber at spille landene ud mod hinanden. Man får heller ikke noget overbevisende billede af det særdeles effektive checks and balances-system, der udvikles, når tolv lande skal samarbejde hver dag. Gensidig kontrol, blokerende mindretal, nidkær hægen om geografisk balance og vetoret er nogle af instrumenterne. Kommissionen er måske det mest gennemsigtige magtcenter i Europa. Alt siver af den grund, at gensidig mistillid er gift for internationalt samarbejde, og mistilliden aves bedst med information.

De Tolv giver mange eksempler på, hvordan dansk handlefrihed begrænses af samarbejdet, mens det ikke kommer klart frem, hvor meget mindre Danmark ville være afhængig af beslutninger i Bruxelles efter en eventuel udmeldelse. Suverænitetsafgivelsen relateres heller ikke overbevisende til, hvad der måtte være af fordele ved at kunne påvirke det øvrige Vesteuropa.

De Tolv er en kritisk politisk-økonomisk introduktion til EF fyldt med fakta og koncise sammenfatninger af relevante teorier. Den vil kunne gøre god fyldest som introduktion til delemner. Men bogen er ikke det "helhedsperspektiv" på EF, den lanceres som. For at blive det må den suppleres med de sikkerhedspolitiske forudsætninger og gøres lidt mere afbalanceret. Bogen vil med fordel kunne læses sammen med Socialdemokratiets nye Europa-udtalelse og Kommissionens informationskontors publikationer.

De to forfattere har mange stærke sider, men kræver det umulige af sig selv ved at forsøge at være 100-meter mestre på alle distancerne. Derfor må *De Tolv* ikke stå alene i undervisningen, til gengæld vil den i sin helhed være sund læsning for "flomme-europæere".

Carl-Henrik Hall

Roger Morgan & Caroline Bray (eds.), *Partners and Rivals in Western Europe: Britain, France and Germany*, Aldershot: Gower, 1986, 275 s. , \$39.50.

"EF-pakken" af december 1985 var – bortset fra udviklingen af det europæiske politiske samarbejde (EPS) – det første virkelig markante udslag af konvergerende holdninger inden for den trekant Bonn-Paris-London, der skabtes med Storbritanniens EF-medlemskab i 1973, men som indtil Fontainebleau-forliget om det britiske budgetbidrag havde vanskeligt ved at fungere. Den foreliggende bog om de britisk-fransk-tyske relationer er afsluttet netop inden den afgørende forhandlingsfase om "EF-pakken" tog fart, men giver et væsentligt bidrag til forståelsen af dens baggrund – herunder også af, hvorfor samarbejdet mellem de vigtigste stater i Vesteuropa har fungeret så tungt indtil nu.